

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. gruodžio 15 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja ir kolegijos pirmininkė), Virgilijaus Grabinsko ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovo T. O. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. gegužės 11 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo T. O. ieškinį atsakovams A. D.(A. D.), N. R., N. P., A. P., D. S., Z. S.(Z. S.) dėl žemės sklypo naudojimo tvarkos nustatymo ir teisės pripažinimo statyti / įteisinti tvorą be bendraturčių sutikimo bei pagal atsakovų priešieškinį ieškovui dėl žemės sklypo naudojimo tvarkos nustatymo; byloje trečiaisiais asmenimis, nepareiškančiais savarankiškų reikalavimų, dalyvauja D. O., Nacionalinė žemės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių ieškinių tapatumo ir faktinio naudojimosi žeme vertinimo nustatant naudojimosi žemės sklypu tvarką, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas T. O. ieškiniu prašė nustatyti naudojimosi 0,2415 ha dydžio žemės sklypu, (*duomenys neskelbtini*), (toliau – ir Žemės sklypas) tvarką pagal matininkės V. I. parengtą 2022 m. lapkričio 17 d. Žemės sklypo planą; pripažinti ieškovo teisę be kitų Žemės sklypo savininkų sutikimo pastatyti (įteisinti) mūrinių stulpelių tvorą su metaliniais strypais Žemės sklype, kuri matininkės V. I. parengtame 2022 m. lapkričio 17 d. Žemės sklypo plane pažymėta ties taškais 49-50-51-52-53-54; 39-40-41; 42-43-44-45-46-47-48.
3. Nurodyta, kad ieškovui ir atsakovams bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso 0,2415 ha dydžio žemės sklypas, esantis (*duomenys neskelbtini*). Ieškovui priklauso 700/2415 žemės sklypo dalis.
4. 2016 m. birželio 27 d. Vilniaus miesto apylinkės teismas priėmė sprendimą civilinėje byloje Nr. 2-64-808/2016, kuriuo įpareigojo T. O. per 3 mėn. nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos išardyti pastatytą 100 m ilgio ir 1,2 m aukščio mūrinių stulpelių su metalo strypais tvorą ir sutvarkyti statybą. Nustatė sprendimo neįvykdymo pasekmes ir nusprendė, kad Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos įgyja teisę nugriauti 100 m ilgio ir 1,2 m aukščio mūrinių stulpelių su metalo strypais tvorą Žemės sklype ir sutvarkyti statybą savo lėšomis bei išieškoti šias išlaidas iš T. O. Vilniaus apygardos teismas 2017 m. liepos 21 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-1003-232/2017 šį sprendimą paliko nepakeistą.
5. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Šiaulių teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamentas ieškovui pateikė 2019 m. sausio 8 d. raštą Nr. 2D-363-1(19.24), kuriame nurodė, kad pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus ieškovo pastatytos tvoros statyba nebėra laikoma savavališka. Pagal dabartinę teisinę reguliavimą ieškovo pastatytos tvoros įteisinimas galimas gavus Žemės sklypo bendraturčių rašytinius sutikimus. Dėl nurodytų ir pasikeitusių faktinių aplinkybių, siekiant ieškovo ir kitų Žemės sklypo bendraturčių nuosavybės teisių įgyvendinimo stabilumo, tinkamo ir netrukdomo Žemės sklypo dalių naudojimo, būtina nustatyti naudojimosi Žemės sklypo tvarką ir įgyvendinti teisę statyti tvorą ant naudojamos Žemės sklypo dalies.
6. Ieškovas pasiūlė atsakovams sutartimi susitarti dėl naudojimosi Žemės sklypu tvarkos nustatymo. Nė vienas iš savininkų neatsakė į ieškovo pasiūlymą, nepasiūlė kokios nors kitos konkrečios naudojimosi Žemės sklypu tvarkos. Šios civilinės bylos nagrinėjimo metu šalys bandė ginčą išspręsti mediacijos būdu, jos metu šalims pavyko pasiekti bendrą sutarimą dėl naudojimosi Žemės sklypu tvarkos, išskyrus dėl A. D. dalies. 1999 m. vasario 11 d. AB „Inžineriniai tyrinėjimai“ filialo „Inžinerinė geodezija“ parengto Žemės sklypo plano sprendiniai nėra pripažinti negaliojančiais. Per dešimtmetį tarp šalių yra nusistovėjusi naudojimosi Žemės sklypu tvarka.
7. Atsakovai pateikė priešieškinį, kuriuo prašė: nustatyti naudojimosi Žemės sklypu tvarką pagal UAB „NT Kadastro biuras“ matininkės R. S. parengtą Žemės sklypo planą „Žemės sklypo naudojimosi tvarkos nustatymas tarp bendrasavininkų“; bylos dalį dėl ieškovo reikalavimo pripažinti jo teisę be kitų Žemės sklypo savininkų sutikimo pastatyti (įteisinti) mūrinių stulpelių tvorą su metaliniais strypais Žemės sklype nutraukti arba ieškovo ieškinį atmesti.
8. Atsakovai nesutiko su ieškovo teiginiais, jog jis Sutartimi nusipirko tik savo asmeniškai naudojamą Žemės sklypo dalį. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014 konstatuota, kad visi Žemės sklypo bendraturčiai nusipirko idealiasias Žemės sklypo dalis ir jokia naudojimosi tvarka tarp bendraturčių niekada nebuvo nustatyta; net jei būtų daroma prielaida, kad ieškovas Sutartimi, jos priedu – Žemės sklypo planu M1:500 susitarė su kitais bendraturčiais dėl Žemės sklypo naudojimo tvarkos, toks

susitarimas nesukėlė jokių teisinių pasekmių Žemės sklypo bendraturčiams.

9. Naudojimosi tvarka niekada nebuvo susiklosčiusi. Ieškovas pats, be jokių susitarimų su bendraturčiais neteisėtai pasistatė tvorą ir atsitvėrė norimą Žemės sklypo dalį, kuri įsigyta neteisėtai. Tai konstatuota Vilniaus apygardos teismo 2015 m. vasario 6 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2A-631-160/2015. Tarp Žemės sklypo bendraturčių nuolat kildavo nesutarimų dėl ieškovo naudojimosi konkrečia Žemės sklypo dalimi.
10. Ieškovo pateiktame plane nėra kartografiuoti visi Žemės sklype esantys statiniai, jame yra netikslumų, o dėl pakeistos ieškovui tenkančios Žemės sklypo dalies konfigūracijos susidaro situacija, kai ieškovo savavališkai pastatyta tvora patenka į N. P., A. P. bei A. D. priskiriamas naudotis Žemės sklypo dalis. Kaip yra konstatuota Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014, šiuo metu ieškovo faktiškai neteisėtai pastatyta tvora riboja atsakovų pateikimą prie nuosavybės teise valdomų namo dalių.
11. Atsakovų pateiktas planas parengtas derinant visų bendraturčių interesus mediacijos procese, kuris truko daugiau nei dvejus metus. Ieškovas ne kartą buvo išreiškęs poziciją, kad su atsakovų siūloma naudojimosi tvarka sutinka. Buvo atliekami nauji Žemės sklypo kadastriniai matavimai, taisomi smulkūs plano trūkumai ir pildomi kiti ieškovo pageidavimai. Žemės sklypo dalis, atsakovų plane pažymėta raidėmis D, visada buvo naudojama A. D., joje buvo jo naudojamas daržas, sodas. Šia dalimi nori naudotis ieškovas. Tai daroma dėl siekio išsaugoti kuo didesnę dalį savavališkai pastatytos ir iki šiol, nevykdant teismų sprendimų, nenugriautos tvoros dalies.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

12. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2023 m. sausio 6 d. sprendimu: ieškovo reikalavimą dėl žemės sklypo (*duomenys neskkelbtini*), naudojimosi tvarkos nustatymo pagal matininkės V. I. parengtą 2022 m. lapkričio 17 d. žemės sklypo planą atmetė; bylos dalį pagal ieškovo reikalavimą dėl mūrinių stulpelių su metalo stulpais tvoros įteisinimo (statybos) žemės sklype (*duomenys neskkelbtini*) nutraukė; tenkino atsakovų priešiškinį dėl žemės sklypo (*duomenys neskkelbtini*) naudojimo tvarkos nustatymo pagal UAB „NT Kadastro biuras“ matininko R. S. 2022 m. lapkričio 9 d. parengtą žemės sklypo planą. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2023 m. sausio 27 d. priėmė papildomą sprendimą, kuriuo paskirstė bylinėjimosi išlaidas.
13. Teismas nustatė, kad Žemės sklypo dalių, planuose pažymėtų indeksais (raidėmis) J, K, B, M, vieta ir konfigūracija iš esmės sutampa, o nesutampa tik Žemės sklypo dalių, planuose pažymėtų indeksais D ir H, vieta ir konfigūracija. Pagal ieškovo pateiktą V. planą ieškovui tenkančios 445 kv. m dalies Žemės sklypo ribos (konfigūracija) sutampa su Žemės sklype šioje vietoje faktiškai pastatyta tvora, o atsakovui A. D. tenkanti 311 kv. m sklypo dalies, esančios ties gatve (*duomenys neskkelbtini*), konfigūracija panašėja į L formą. Pagal atsakovų pateiktą žemės sklypo planą atsakovui A. D. tenka 311 kv. m Žemės sklypo vieta, jo konfigūracija panašėja į stačiakampį, kuris eina ties gatve (*duomenys neskkelbtini*), o ieškovui tenka 445 kv. m Žemės sklypo dalis, jos ribos tik iš dalies sutampa su šioje vietoje faktiškai stovinčia tvora.
14. Aplinkybė, kad nei Sutartimi, kuria ieškovas įsigijo Žemės sklypo dalį, nei koku nors kitu susitarimu, sudarytu tarp gyvenamojo namo, esančio Žemės sklype, bendraturčių iki Sutarties sudarymo, nebuvo sudarytas susitarimas dėl Žemės sklypo naudojimosi tvarkos, nustatyta įsiteisėjusiu Vilniaus apygardos teismo 2015 m. vasario 6 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2A-631-160/2015, kurioje dalyvavo tos pačios šalys, aplinkybė dėl tokios tvarkos nustatymo buvo ginčo objektu. Teismas nurodė, kad pakartotinai spręsti dėl šios aplinkybės nustatymo ir (ar) ją nustatytą kvestionuoti neturėjo jokio pagrindo.
15. Nustatyta, kad dėl aplinkybės, kad AB „Inžineriniai tyrinėjimai“ filialo „Inžinerinė geodezija“ parengtu Žemės sklypo planu nebuvo įtvirtinta ieškovo teisė naudotis konkrečia Žemės sklypo dalimi, yra pasisakyta įsiteisėjusiu teismo sprendimu Vilniaus miesto apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014, todėl ją nustatyti ir (ar) kvestionuoti jau nustatytąjį teismas neturi pagrindo.
16. Teismas nustatė, kad matininkės V. I. 2022 m. lapkričio 17 d. parengtame Žemės sklypo plane ties pažymėta riba ties taškais 54, 53, 52, 51, 50, 49, taip pat ties taškais 48, 47, 46, 45, 44, 43, 42 ir 41, 40, 39 ne tik stovi tvora, bet ties taškais 54, 53, 52, 51, 50, 49 yra šlaitas, kurio dalį suformavo pats ieškovas, siekdamas išlyginti jo faktiškai pradėtą naudoti Žemės sklypo dalį. Teismas vertino, kad ši aplinkybė yra reikšminga nagrinėjamoje byloje, nes dėl to atsakovui A. D. skirto asmeninio Žemės sklypo dalies pagal matininkės V. I. 2022 m. lapkričio 17 d. parengtą Žemės sklypo planą ties taškais 49, 50, 51, 52, 53, 73, kuri yra ir taip siaura (nesiekia net 7 m (3,42 m + 2,48m)), faktiškai didžioji dalis užimta ieškovo nuožūra suformuoto šlaito. Ieškovo veiksmų, savavališkai statant tvorą, taip pat lyginant žemės paviršių dalyje Žemės sklypo, pasekmės, apsunkinančios Žemės sklypo naudojimą ir (ar) darančios jo dalies naudojimą neracionalų, negali tekti kitiems bendraturčiams.
17. Teismas pripažino tikėtina, kad ta Žemės sklypo dalimi, dėl kurios priskyrimo ieškovo ir (ar) atsakovo A. D. naudojimui kyla ginčas šioje byloje, faktiškai konkreti naudojimosi tvarka ir nebuvo nusistovėjusi. Nustatė, kad ši žemė Žemės sklypui buvo priskirta ne anksčiau nei 1996 m. rugsėjo 12 d., joje nebuvo nurodytas kaip esantis daržas, sodas, o kai ieškovas 1999 m. kovo 23 d. išsipirko Žemės sklypo dalį Sutartimi, ši dalis ieškovo kitiems gyvenamojo namo Žemės sklype bendraturčiams (gyventojams) buvo pristatoma (įvardijama) kaip jam asmeniniam naudojimui skirta žemė, o 2002–2003 m. faktiškai aptverta ieškovo pastatyta tvora. Taigi jokia šios Žemės sklypo dalies naudojimo tvarka ir negalėjo tarp Žemės sklypo bendraturčių (naudotojų) nusistovėti. Šalių paaiškinimai apie ieškovo asmeniniam naudojimui skirtoje 445 kv. m Žemės sklypo dalyje buvusią vandens kolonėlę tokios išvados nekeičia, nes kolonėlė buvo ne toje vietoje, dėl kurios naudojimo kilo ginčas tarp šalių, o kitoje vietoje – arčiau ar toliau nuo laiptų, esančių 445 kv. m Žemės sklypo dalyje, priskirtoje ieškovui naudoti, kuri tiek pagal ieškovo, tiek pagal atsakovų teikiamą Žemės sklypo naudojimo tvarkos nustatymo variantą tenka ieškovui. Lyginant ieškovo ir atsakovų siūlomus Žemės sklypo naudojimosi tvarkos variantus akivaizdu, kad atsakovų atsisivėlgę į ieškovo interesus, didžiąja dalimi sutikdami palikti jam naudoti tą dalį sklypo, kurią jis faktiškai naudoja, todėl atsakovų siūlomas Žemės sklypo naudojimo variantas yra racionalus.
18. Pasisakydamas dėl reikalavimo įteisinti tvorą, pirmosios instancijos teismas nurodė, kad šis reikalavimas yra tapatus išnagrinėtam Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014, todėl šioje byloje negali būti nagrinėjimo dalyku. Ieškovo reikalavimas dėl ginčo tvoros įteisinimo yra išspręstas įsiteisėjusiu teismo sprendimu ir jokios naujos aplinkybės, kad ir kokios jos būtų, naujos Žemės sklypo naudojimosi tvarkos nustatymas, teisės aktų pasikeitimas, nesudaro pagrindo kvestionuoti įsiteisėjusio teismo sprendimo ir juo išspręstus reikalavimus nagrinėti teismine tvarka pakartotinai. Tokios aplinkybės gali sudaryti tik prielaidas spręsti klausimą dėl taikos sutarties sudarymo įsiteisėjusio teismo sprendimo vykdymo procese. Ieškinyje ieškovas nesuformulavo alternatyvaus reikalavimo faktinio pagrindo.
19. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo T. O. apeliacinį skundą, 2023 m. gegužės 11 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. sausio 6 d. sprendimą ir 2023 m. sausio 27 d. papildomą sprendimą paliko nepakeistus.
20. Kolegija nurodė, kad nors tiek ieškiniu, tiek ir apeliaciniu skundu ieškovas siekė įrodyti, jog tarp bendraturčių buvo nusistovėjusi naudojimosi žemės sklypu tvarka, o 1999 m. vasario 11 d. žemės sklypo planas galioja, dėl šių ieškovo motyvų jau yra pasisakyta pirmosios instancijos teismo sprendime nurodytuose įsiteisėjusiuose teismų sprendimuose, t. y. kad visi žemės sklypo savininkai įgijo idealiąsias žemės sklypo dalis. Nors visų žemės sklypo dalių pirkimo–pardavimo sutarčių sudedamoji dalis yra planas M1:500 (1999 m. vasario 11 d. planas), tačiau nė vienoje iš sutarčių nėra nurodyta, kad minėto plano pagrindu yra nustatoma bendraturčių naudojimosi sklypu tvarka (2014 m. balandžio 22 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014).

21. Spręsta, kad pirmosios instancijos teismas motyvavo savo sprendimą nustatyti žemės sklypo naudojimosi tvarką pagal atsakovų pateiktą žemės sklypo planą, nes nurodė, kodėl ieškovo pateiktas žemės sklypo planas nėra tinkamas, ir akcentavo, jog atsakovai atsižvelgė į ieškovo interesus, iš esmės didžiąja dalimi sutikdami palikti jam naudoti tą dalį Žemės sklypo, kuria jis faktiškai ir naudojasi.
22. Kolegija dėl prašomos įteisinti tvoros pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad dėl šio reikalavimo yra pasisakyta dviejuose įsiteisėjusiuose teismų sprendimuose: 1) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014; 2) Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. balandžio 27 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2-64-808/2016. Šioje byloje ieškovas pakartotinai siekia įteisinti be atsakovų sutikimo neteisėtai pastatytą tvorą, tačiau šis reikalavimas dėl mūrinės tvoros su metaliniais strypais įteisinimo yra išspręstas įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Nurodyta, kad, esant įsiteisėjusiems teismų sprendimams išspręstam ginčui dėl savavališkos statybos padarinių įteisinimo, ieškovo nurodyta aplinkybė – teisinio reguliavimo pasikeitimas – nesudaro pagrindo pripažinti, kad ieškovas šioje byloje teikia ieškinį nauju faktiniu pagrindu.
23. Aplinkybė, kad ieškovas prie reikalavimo „įteisinti“ taip pat nurodė žodį „statyti“, negali būti vertinama kaip alternatyvus reikalavimo suformulavimas. Iš ieškinyje suformuluoto faktinio pagrindo akivaizdu, jog ieškovas šioje byloje siekė įteisinti jau pastatytą tvorą, dėl kurios nugriovimo ir įteisinimo be atsakovų sutikimo jau yra priimti ir įsiteisėję teismų sprendimai. Nei ieškinyje, nei apeliaciniame skunde ieškovas nenurodė jokių aplinkybių apie siekį statyti naują tvorą.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

24. Kasaciniu skundu ieškovas T. O. prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. gegužės 11 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – priešieškinį atmesti ir ieškinį tenkinti, o dėl ieškinio reikalavimo pripažinti ieškovo teisę be kitų žemės sklypo savininkų sutikimo pastatyti (įteisinti) tvorą grąžinti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 24.1. Teismas klaidingai aiškino civilinės bylos nutraukimą ir ieškinio tapatumą, nes atliko tik formalų bylos aplinkybių vertinimą ir netinkamai nustatė ieškinių tapatumo sąlygų egzistavimą. Nutraukdamas civilinę bylą dėl ieškovo pareikšto reikalavimo teismas nepagrįstai netaikė ieškinio trūkumų šalinimo instituto. Šioje byloje buvo reiškiamas kitokio pobūdžio reikalavimas (netapatus) – pripažinti ieškovo teisę be kitų žemės sklypo savininkų sutikimo pastatyti (įteisinti) mūrinių stulpelių tvorą su metaliniais strypais žemės sklype, kuri matininkės parengtame 2022 m. lapkričio 17 d. žemės sklypo plane pažymėta ties taškais 49, 50, 51, 52, 53, 54; 39, 40, 41; 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014 buvo pareikštas reikalavimas pripažinti ieškovo teisę be atsakovų sutikimo gauti statybos leidimą pagal projektuotojos UAB „StaART STUDIO“ 2012 m. projektą įteisinti savavališkus statinius – gyvenamojo namo dalį – butą ir jo priklausinį – ūkinį pastatą bei statinius (dvi tvoras), esančius žemės sklype. Ieškovas, atsižvelgdamas į tai, jog praėjus tam tikram laikui, pasikeitė teisinis reglamentavimas (statyba yra galima gavus žemės sklypo bendraturčių rašytinius sutikimus) ir tam tikros faktinės aplinkybės, teikė savarankišką reikalavimą dėl tvoros statybos (įteisinimo). 2014 m. sprendimas nereiškia, kad, esant jau įsiteisėjusiam teismo sprendimui, ieškovas visam laikui prarado savo teisę statyti ir įteisinti tvorą. Vien tik siekis to paties rezultato jokių būdu nelemia ieškinių tapatumo. Šiuo atveju atsakovų atsisakymas nebuvo grindžiamas realia jų teisių ar teisėtų interesų pažeidimo grėsme, o tik vienu motyvu – teismo sprendimo dėl tvoros griovimo vykdymo privalomumu. Pirmosios instancijos teismas, nenagrinėdamas šio ieškovo reikalavimo ir bylą nutraukdamas, užkirta ieškovi galimybę kreiptis į teismą teisminės gynybos. Padaryta nepagrįsta išvada, kad ieškinyje ieškovas nesuformulavo alternatyvus reikalavimo (statyti (įteisinti) tvorą) faktinio pagrindo. Kita vertus, jei teismai taip nustatė, ieškovas turėjo būti įpareigojamas pašalinti ieškinio trūkumus. Civilinę bylą Nr. 2-5327-864/2014 nagrinėję teismai taip pat netyrė ir nevertino pareikštą reikalavimą pagrindžiančių aplinkybių bei įrodymų, kuriais ieškovas remiasi šioje byloje (ieškinio pagrindo).
- 24.2. Teismo nutartyje išdėstytos išvados yra nemotyvuotos, priimtos nevisapusiškai, ne iki galo ir neobjektyviai įvertinus faktines bylos aplinkybes, neįvertinus visų ieškovo nurodytų argumentų. Pažeistos įrodymų vertinimo taisyklės, sprendžiant žemės sklypo naudojimosi tvarkos nustatymo klausimus, netinkamai aiškintos materialiosios teisės normos, reglamentuojančios žemės sklypo plano teisinį statusą ir realiai tarp žemės bendraturčių susiklosčiusios naudojimosi žemės sklypu tvarkos reikšmę. Prioritetinis iš suformuluotų bendrosios dalinės nuosavybės teise valdomo turto naudojimo tvarkos nustatymo kriterijų yra susiklosčiusi faktinė žemės naudojimo tvarka. Ieškovas 1999 m. kovo 23 d. valstybinės žemės (miško) pirkimo–pardavimo sutartimi, jos priedu – žemės sklypo planu Ml:500 susitarė su kitais bendraturčiais dėl sklypo naudojimo tvarkos ir toks susitarimas sukėlė teisinių pasekmių naujiems ginčo žemės sklypo bendraturčiams atsakovams, valstybinės žemės sklypus įsigijusiems 2011 m. kovo 14–23 d. Byloje neįvertinti svarbūs ieškovo argumentai, kad visų žemės sklypo dalių pirkimo–pardavimo sutarčių sudedamoji dalis buvo 1999 m. vasario 11 d. planas Ml:500, neatsižvelgta į šios aplinkybės svarbą ir reikšmę nustatant naudojimosi žemės sklypu tvarką. Būtent šiuo žemės sklypo planu Ml:500 buvo susitarta su kitais bendraturčiais (valstybe ir A. K.) dėl sklypo naudojimo tvarkos, o šis susitarimas sukėlė teisinių pasekmių naujiems ginčo žemės sklypo bendraturčiams atsakovams. Žemės sklypo planas gali būti vertinamas kaip bendraturčių tam tikra valios išraiška susitarimu nustatyti naudojimosi sklypu tvarką. Šiuo atveju žemės sklypų pirkimo–pardavimo aplinkybės bei pirkimo–pardavimo sutarties objekto apibūdinimas reiškia ne ką kita kaip faktinį naudojimosi tvarkos nustatymą tarp bendraturčių jau turto įsigijimo momentu. Tik po 13 metų nuo tvoros pastatymo atsakovai kreipėsi į Statybos inspekciją dėl pastatytos tvoros teisėtumo, tai įrodo, kad jokių ginčų dėl tvoros iki to laiko nebuvo. Faktinę žemės sklypų naudojimosi tvarką patvirtina ir bylą pateiktos 2009 m. balandžio 25 d. ir 2009 m. gegužės 9 d. fotonuotraukos, kuriose užfiksuota, kad teritorija yra aptvarta tvora ir uždaro kontūro bei naudojama išimtinai ieškovo, joje nėra jokio A. D. sodo bei daržo, jis niekada nesinaudojo šia sklypo dalimi. Teismų nustatyta naudojimosi tvarka šiuo atveju yra nepatogi, neracionali ir prieštarauja geresniam nuosavybės valdymui.
- 24.3. Teismai neįvertino Vilniaus apygardos teismo 2023 m. sausio 19 d. nutartini civilinėje byloje Nr. 2S-66-614/2023 padarytų svarbių išvadų dėl tvoros įteisinimo ir jų svarbos sprendžiant klausimą, dėl šalių pateiktos naudojimosi žemės sklypu tvarkos, taip pat aplinkybės, kad ieškovi nuosavybės teise priklausanti 700/2415 dalis žemės sklypo buvo įgyta 1999 m. kovo 23 d. valstybinės žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutarties pagrindu pagal 1999 m. vasario 11 d. AB „Inžineriniai tyrinėjimai“ filialo „Inžinerinė geodezija“ parengtą planą. Žemės sklypo dalis, kurią ieškovas nupirko iš valstybės, plane pažymėta indeksu Nr. 1. Pirkimo–pardavimo sutartyje nurodyta, kad ieškovas perka asmeninio naudojimo žemės sklypo 761 kv. m ir bendrojo naudojimo 154 kv. m. Taigi, ieškovas nupirko žemės sklypo dalį, kuri yra aiškiai identifikuota žemės sklypo plane indeksu Nr. 1, ši žemės sklypo dalis yra apibrėžta koordinatėmis.
25. Atsakovai N. R., A. P., N. P., D. S., Z. S. ir A. D. atsiliepimų į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. gegužės 11 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 25.1. Šioje byloje reiškiamas reikalavimas, tapatus tam, kuris buvo reiškiamas ankstesnėje byloje. Abiejose bylose buvo reiškiamas reikalavimas, susijęs su tuo pačiu dar 1994–1997 metais savavališkai pastatytu statiniu – 100 m ilgio ir 1,2 m aukščio mūrinių stulpelių tvora su metaliniais strypais. Abu ieškovo reikalavimus sieja teisinio nagrinėjimo objektas (mūrinė tvora), ginčo esmė (siekis gauti bendraturčių sutikimus dėl mūrinės tvoros įteisinimo) ir siekiamas rezultatas (tikslas) išsaugoti nelegaliai pastatytą statinį. Taip pat sutampa ieškovo pasirinktas gynybos būdas – reikalavimas teismui suteikti jam teisę išsaugoti nelegaliai pasistatytą mūrinę tvorą bei bendraturčių sutikimo. Tiek ankstesnės, tiek dabartinės bylos nagrinėjimo metu statybos teisinius santykius reglamentuojantys teisės aktai nustato,

jog, siekiant statyti tokią tvorą, kokią savavališkai pasistatė ieškovas (ar ją įteisinti), yra būtini žemės sklypo bendraturčių sutikimai. Šioje byloje kaip ieškinio pagrindas buvo nurodytos aplinkybės, susijusios su 1999 metų sutartimi ir prie jos pridėtu žemės sklypo planu. Tai leidžia teigti, kad iš esmės tiek ankstesnėje byloje, tiek ir šioje byloje ieškiniai buvo grindžiami tais pačiais juridiniais faktais. Teisinio reglamentavimo pasikeitimas neleidžia konstatuoti, jog ieškiniai ankstesnėje byloje ir šioje byloje yra netapatūs. Be to, bet kokie argumentai dėl to, kad dabartinis reglamentavimas yra pasikeitęs ir ieškovui nėra būtinas statybą leidžiantis dokumentas, esant įsiteisėjusiems teismų sprendimams, kuriais konstatuotas ieškovo atliktų statybos darbų savavališkumas, šiuo atveju neturi jokios reikšmės. Savavališkos statybos faktas yra patvirtintas jau dviem įsiteisėjusiais teismo sprendimais, todėl savavališkos statybos pagrindas šiuo atveju yra įsiteisėję teismų sprendimai, o ne statybos teisinius santykius reglamentuojantys teisės aktai.

- 25.2. Ieškinio trūkumų šalinimo instituto šiuo atveju nebuvo pagrindo taikyti, nes nuo pat procesinių dokumentų rengimo šioje byloje pradžios ieškovas buvo atstovaujamas profesionalaus atstovo, advokato padėjėjo. Įvertinus šioje byloje pateiktą ieškinio turinį, akivaizdu, kad jis buvo pakankamai aiškus tam, kad būtų galima pradėti teismo procesą. Ieškinio trūkumų šalinimo institutas negali ir neturi būti suprantamas kaip sudarantis teismui pareigą nurodyti ieškovui, kaip turi būti suformuluotas ieškinio pagrindas ir dalykas ir kokie įrodymai turi būti pateikti tam, kad ieškinyje būtų patenkintas. Procesas pirmosios instancijos teisme truko daugiau nei trejus su puse metų ir per šį laikotarpį ieškovas du kartus tikslino ieškinį, todėl jo teisė į teisminę gynybą niekaip nebuvo ribojama.
- 25.3. Dalis ieškovo nurodomų tariamai netinkamai įvertintų aplinkybių yra prejudiciniai faktai, kurie yra nustatyti anksčiau bylą nagrinėjusių teismų. Taigi, iš esmės ieškovas kvestionuoja jau anksčiau bylą nagrinėjusių teismų įsiteisėjusiuose sprendimuose nustatytas aplinkybes. Nurodoma, kad jokia naudojimosi žemės sklypu faktinė tvarka, kokią bando įrodyti ieškovas, niekada nebuvo susiklosčiusi. Faktinė situacija buvo tokia, kad ieškovas kurį laiką, neteisėtai išsipirkęs didesnę, nei jam priklausę, žemės sklypo dalį, neteisėtai ją atsivėrė tvora, tokiu būdu neteisėtai apribodamas kitų bendraturčių galimybę naudotis konkrečia žemės sklypo dalimi. Argumentas dėl faktinės naudojimosi tvarkos Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendime Nr. 2-5327-864/2014 jau buvo teikiamas nagrinėjant minėtą bylą ir teismo buvo atmestas. Ieškovo cituojamos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys – Nr. 3K-3-153/2010 ir Nr. e3K-3-106-611/2020 – negali būti laikomos precedentinėmis nagrinėjamai bylai, nes faktinės aplinkybės nėra panašios.
- 25.4. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendime Nr. 2-5327-864/2014 konstatuota, kad visi žemės sklypo bendraturčiai išsipirko idealiasias žemės sklypo dalis ir jokia naudojimosi tvarka tarp bendraturčių niekada nebuvo sudaryta. Vilniaus apygardos teismo 2015 m. vasario 6 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2A-631-160/2015 nuspręsta „pripažinti Valstybinės žemės (miško) pirkimo-pardavimo sutarties, sudarytos Vilniaus apskrities viršininko administracijos įgalioto ją atstovauti Vilniaus miesto žemėtvarkos skyriaus vedėjo S. Ž. ir T. O. 1999-03-23 Nr. P01/99-99-20570, dalį, kuria T. O. parduota 215 kv. m žemės (*duomenys neskelbtini*) negaliojančia nuo jos sudarymo momento, nustatant, kad parduotos žemės dalis yra 700 kv. m nenustatant naudojimosi tvarkos“. Jeigu konstatuota, kad pirkimo-pardavimo sutarties nuostata nenurodo naudojimosi tvarkos, tai tuo labiau šios sutarties priedas (planas) negali būti laikomas nustatančiu naudojimosi tvarką. Teismo sprendimas, kuriuo ieškovas yra įpareigotas nugriauti savavališkai pastatytą tvorą, bus įgyvendintas, kai tvora bus nugriauta, o ne tada, kai ieškovas tvoroje įstato vartelius ir, remdamasis šia aplinkybe, nurodo, kad atsakovams suteikiamas priėjimas prie bendrai naudojamo namo. Aplinkybė, kad ieškovo neteisėtai aptvertoje žemės sklypo dalyje buvo sodas ir daržas, vandens kolonėlė, patvirtina byloje esantis 1998 m. Namų valdos (*duomenys neskelbtini*), topografinis planas M 1:500.
- 25.5. Vilniaus apygardos teismo nutartis, kuria buvo atidėtas Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. birželio 27 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-64-808/2016 vykdymas, buvo priimta tik 2023 m. sausio 19 d., t. y. po pirmosios instancijos teismo sprendimo šioje byloje priėmimo, todėl teismas negalėjo į ją atsižvelgti, be to, nutartis priimta kitoje byloje, kurioje bet kokios aplinkybės neturi jokios prejudicinės galios nagrinėjamai bylai, todėl apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo į ją atsižvelgti.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl tapataus civilinio ieškinio pareiškimo

26. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 293 straipsnio 3 punkte įtvirtintas vienas civilinės bylos nutraukimo pagrindų: teismas nutraukia bylą, jeigu yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo ieškinio atsisakymą ar patvirtinti šalių taikos sutartį. Ši taisyklė grindžiama teismo sprendimo *res judicata* (teismo galutinai išspręstas klausimas) teisine galia, reiškiančia, kad įsiteisėjęs (galutinis) teismo sprendimas yra privalomas ir negali būti paneigtas iškėliant kitą tapatą civilinę bylą. Draudimas iš naujo nagrinėti teismo išspręstą ginčą įtvirtintas ir CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punkte, pagal kurį teismas turi atsisakyti priimti ieškinį, jeigu yra įsiteisėjęs teismo ar arbitražo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo atsisakymą ieškinio ar patvirtinti šalių taikos sutartį. Draudimo kelti tapatų teismo išspręstam civilinį ginčą turinys detaliau atskleistas CPK 279 straipsnio 4 dalyje: sprendimui, nutarčiai ar įsakymui įsiteisėjus, šalys ir kiti dalyvavę byloje asmenys, taip pat jų teisių perėmėjai, negali iš naujo pareikšti teisme tų pačių ieškinio reikalavimų tuo pačiu pagrindu, taip pat kitoje byloje ginčyti teismo nustatytus faktus ir teisinius santykius, tačiau tai netrukdo suinteresuotiems asmenims kreiptis į teismą dėl pažeistos ar ginčijamos teisės arba įstatymų saugomo intereso gynimo, jeigu toks ginčas įsiteisėjusiu teismo sprendimu nėra išnagrinėtas ir išspręstas.
27. Ieškinių tapatumas nustatomas pagal tris kriterijus: ginčo šalis, ieškinio dalyką ir pagrindą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-137/2013; 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-390-823/2019, 31 punktas; 2020 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-256-969/2020, 25 punktas).
28. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad sprendžiant klausimą dėl šalių tapatumo svarbu nustatyti, ar ieškovas ir atsakovas yra tie patys asmenys, kurie buvo šalys tą patį ieškinio faktinį pagrindą ir dalyką turinčioje byloje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-602/2013). Šioje byloje ginčo šalys yra tapatos kaip ir Vilniaus miesto apylinkės teismo išnagrinėtoje civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014, šalys to neginčija, taigi šis klausimas nėra kasacinio nagrinėjimo dalykas. Kasaciniu skundu ieškovas argumentuoja, kad teismai nepagrįstai nutraukė bylos dalį dėl jo reikalavimo įteisinti tvoros statybą be atsakovų sutikimo, įvertinę jį kaip tapatų reikalavimui anksčiau nagrinėtoje byloje, nors nesutampa abiejų ieškinių dalykas ir faktinis pagrindas.
29. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą pažymėta, kad įvertinti, koks yra ieškinio pagrindas ir dalykas, galima tik nustačius, ką iš tikrųjų ginčija ieškovas ir koks teisinio rezultato jis siekia byloje pareikštame ieškinyje suformuluotais reikalavimais. Ginčo dalyko lingvistinės formuluotės bei atskirų ieškinio pagrindo elementų formalus tapatumas ne visada reiškia tapataus ieškinio buvimą, todėl kiekvienu konkrečiu atveju būtina

nustatyti bylos nagrinėjimo dalyko, kuris apima ir konkrečių faktų bei teisiųjų santykių nustatymą, visumą. Taigi ir priešingai, skirtingos lingvistinės ginčo dalyko ar pagrindo elementų formuluošės ne visada reiškia ieškinių netapatumą, nes šis klausimas turi būti sprendžiamas vertinant pareikšto ieškinio esmę, turinį bei tikslus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-466/2011; 2021 m. gegužės 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-823/2021 20 punktą; 2022 m. liepos 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-191-943/2022 40 punktą).

30. Ieškinių dalykas – tai reikalavimas, kurį ieškovas pareiškia atsakovui (CPK 135 straipsnio 1 dalies 4 punktas). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuodamas teisės aiškinimo ir taikymo praktiką, yra pasisakęs, kad ieškinių dalykas – tai materialinis teisinis reikalavimas, ieškovo pasirinktas pažeistų ar ginčijamų teisių gynimo būdas. Vertinant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu ginčo materialinis santykis, t. y. teismo nagrinėjimo objektas, ir gynbos būdas, o ne reikalavimų lingvistinės formuluošės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-284/2012). Tuo tarpu ieškinių faktinį pagrindą sudaro aplinkybės, kuriomis grindžiamas ieškovo reikalavimas. CPK nustatytas reikalavimas ieškinyje nurodyti faktines aplinkybes, kurių pagrindu reikšiamas reikalavimas, bei šias aplinkybes pagrindžiančius įrodymus (CPK 111 straipsnio 2 dalies 5 punktas, 135 straipsnio 1 dalies 2 punktas), tačiau nereikalaujama, kad į teismą besikreipiantis asmuo nurodytų įstatymus, kuriais grindžia savo reikalavimus, t. y. teisiškai kvalifikuotą ginčą. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad naujas ieškinyje yra tik tada, kai nurodomos tokios aplinkybės, kurios nebuvo teismo nagrinėjimo dalykas išnagrinėtoje byloje. Ieškinių pagrindas laikytinas tapačiu, kai jis grindžiamas tais pačiais juridiniais faktais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-353-690/2018, 20 punktas). Reikalavimo grindimas iš esmės tais pačiais, tačiau papildytais ar (ir) patikslintais faktais taip pat reiškia tapatų ieškinių pareiškimo situaciją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-481-403/2018, 28 punktas; 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-100-1075/2021, 27 punktas).
31. Nagrinėjamoje byloje ieškovas, be žemės sklypo naudojimosi tvarkos nustatymo, reikė reikalavimą dėl pripažinimo statyti (įteisinti) tvorą be bendraturčių sutikimo. Šį savo reikalavimą ieškovas grindė pasikeitusiu teisiniu reglamentavimu, kurį laikė ieškinių faktinio pagrindo netapatumo patvirtinimu. Motyvuota, kad jo pastatyta tvora priskiriama I grupės nesudėtingiems inžineriniams statiniams, kuriems statybos leidžiantis dokumentas yra neprivalomas, todėl tvoros statyba nebelaikoma savavališka. Taip pat nurodė, kad ankstesniame procese jis reikė reikalavimą, kuris kilo ne iš tos pačios teisės normos, kuria buvo remiamasi teismo išnagrinėtoje civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014.
32. Bylą nagrinėję teismai, įvertinę reikiamą materialinį teisinį reikalavimą šioje byloje, nurodė, kad ieškovas iš esmės prašo leisti be atsakovų sutikimo įteisinti tą pačią mūrinę tvorą su metaliniais strypais. Jokių naujų faktinių aplinkybių tokiam materialiniam teisiniui reikalavimui pagrįsti ieškovas ieškinyje nenurodo, o nurodo tik tai, kad šiuo metu yra pasikeitę teisės aktai, reglamentuojantys savavališkos statybos teisinius santykius. Dėl to teismai nusprendė, kad toks reikalavimas yra tapatus išnagrinėtam Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014.
33. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad Vilniaus miesto apylinkės teismas 2014 m. balandžio 22 d. sprendime civilinėje byloje pagal ieškovo T. O. ieškinių atsakovams A. P., N. R., A. D., D. S. dėl pripažinimo teisės be atsakovų sutikimo įteisinti savavališką statybą atsakė tenkinti ieškovo reikalavimą leisti gauti leidimą statyti (įteisinti) mūrinių stulpelių su metalo strypais tvorą be atsakovų sutikimo, nustatęs atsakovų teisių suvaržymo faktą. Išnagrinėtoje byloje teismas nurodė, kad ieškovas pagal tuo metu galiojusį teisinį reglamentavimą turėjo teisę parengti projekcinę dokumentaciją teisės aktų nustatyta tvarka ir gauti statybą leidžiantį dokumentą tais atvejais, kai žemės sklype (teritorijoje), kuriame nustatyta savavališka statyba, tokios paskirties naujo statinio statyba yra galima. Tam, kad būtų gautas statybą leidžiantis dokumentas, turėjo būti pateikti tam tikri dokumentai, tarp kurių yra ir žemės sklypo bendraturčių sutikimas, jeigu žemės sklypas jiems priklauso bendrosios nuosavybės teise. Kadangi ieškovas bendraturčių sutikimo negavo, todėl prašė pripažinti jam teisę be jų sutikimo gauti statybos leidimą. Vilniaus miesto apylinkės teismas byloje nagrinėjo atsakovų nesutikimo motyvus ir nustatė, kad prie atsakovui priklausančio garažo mūro tvora (atrama) į pravažiuojamąją kiemo dalį išilindusi apie 3 metrus, tačiau neužveria pravažiavimo. Atsakovų D. S. ir A. D. valdomos namo dalys patenka į ieškovo aptvertą teritoriją, tokiu būdu jiems, esant būtinumui (pvz., remontuoti namo fasadą, taisyti stogą virš jiems priklausančio namo dalies, keisti langus ar pan.), tektų pakliūti į ieškovo mūrinių stulpelių su metalo strypais tvora aptvertą teritoriją. Teismui nustatęs atsakovų teisių suvaržymo faktą, padaryta išvada, kad nėra pagrindo leisti ieškovui gauti leidimą statyti (įteisinti) mūrinių stulpelių su metalo strypais tvorą be atsakovų sutikimo.
34. Teisėjų kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentu, kad ieškovo pastatyta tvora pagal dabartinį teisinį reglamentavimą nėra laikoma savavališka statyba. Remiantis statybos techniniu reglamentu STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“; I grupės nesudėtingiems statiniams priskiriamos įvairios užtvartos (tvoros, aptvarai, diendaržiai, voljerai), kurių aukštis ≥ 1 iki ≤ 2 m. Kadangi ieškovo pastatyta tvora yra 1,2 m aukščio, tai ji patektų į šią grupę statinių, kuriai, pagal statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 „Statinių klasifikavimas“ nuostatas, statybą leidžiantis dokumentas nėra privalomas. Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 13 punkte nustatyta, kad statytojas, kai statinio statybai nereikia statybą leidžiančio dokumento, iki statybos pradžios privalo gauti žemės sklypo bendraturčių rašytinius sutikimus (susitarimus) arba besiribojančių žemės sklypų savininkų ar valdytojų rašytinius sutikimus, jeigu tokie sutikimai (susitarimai) privalomi pagal teisės aktų reikalavimus. Taigi nors pagal dabartinį teisinį reglamentavimą ieškovo pastatyta tvora nėra reikalavimo gauti statybą leidžiantį dokumentą, tačiau tiek pagal ankstesnį, tiek ir pagal dabartinį teisinį reglamentavimą yra išlikęs reikalavimas gauti rašytinį bendraturčių sutikimą.
35. Minėta, kad pagal kasacinio teismo praktiką įvertinti, koks yra ieškinių pagrindas ir dalykas, galima tik nustatius, ką iš tikrųjų ginčija ieškovas ir kokio teisinio rezultato jis siekia byloje pareikštame ieškinyje suformuluotais reikalavimais. Vertinant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu yra teismo nagrinėjimo objektas ir gynbos būdas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 20 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-390-823/2019 33 punktą; 2020 m. spalio 7 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-256-969/2020 27 punktą). Nagrinėjamoje byloje ieškovas pareiškė reikalavimą pripažinti teisę be kitų bendraturčių sutikimo pastatyti (įteisinti) mūrinę tvorą, taip pat iš Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. priimto sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-5327-864/2014 matyti, kad ieškovas siekė teisės be atsakovų sutikimo įteisinti tvorą kaip savavališką statybą. Taigi, sutiktina su bylą nagrinėjusių teismų padaryta išvada, kad abiejose bylose iš esmės yra (buvo) vertinama, ar bendraturčių atsisakymas yra pagrįstas realia jų teisių ir (ar) teisėtų interesų pažeidimo grėsme. Kadangi byloje keliamas klausimas dėl ginčo tvoro s statybos sutampa su vertinimu, atliktu nagrinėjant civilinę bylą Nr. 2-5327-864/2014, darytina išvada, kad šioje byloje ieškovo pareikštas reikalavimas iš esmės yra tapatus anksčiau Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. išnagrinėtoje byloje pareikštam reikalavimui.

Dėl faktinio naudojimosi žeme vertinimo nustatant naudojimosi žemės sklypu tvarką

36. Kasaciniame skunde argumentuojama, kad nagrinėjamoje byloje teismai nukrypo nuo teismų praktikoje suformuotų bendrosios dalinės nuosavybės teise valdomo turto naudojimo tvarkos nustatymo kriterijų, iš kurių prioritetas yra susiklosčiusi faktinė žemės sklypo naudojimo tvarka. Visų žemės sklypo dalių pirkimo-pardavimo sutarčių sudedamoji dalis buvo planas M1:500 (1999 m. vasario 11 d. planas), kuris patvirtina faktinę žemės sklypo naudojimo tvarką, ir šiuo atveju jis turėjo būti laikomas pagrindiniu kriterijumi nustatant ginčo žemės sklypo naudojimo tvarką.
37. Sprendžiant klausimus, susijusius su naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarkos nustatymu, įstatymas tiek iš nuosavybės teisės dalyvių, tiek iš teismo reikalauja siekti interesų pusiausvyros principo užtikrinimo ir galimų ginčų bei konfliktų pašalinimo ateityje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-291/2007). Kasacinis teismas savo nutartyse ne kartą yra išaiškinęs, kokios aplinkybės turi būti įvertintos sprendžiant dėl naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarkos nustatymo, t. y. teismai turi atsižvelgti į bendraturčių

turimas bendrosios nuosavybės dalis, įvertinti nesutarimo priežastis, siekti, jog nustatoma naudojimosi tvarka būtų patogi bendraturčiams, racionali ir tarnautų geresniam nuosavybės valdymui. Teismai privalo vertinti, ar bendraturčio pateiktas projektas atitinka proporcingumo principą, ar nepažeidžia kitų bendraturčių teisių ir teisėtų interesų, ar teikia prielaidų šalinti šalių konfliktinę situaciją. Siekdami šių tikslų teismai turi vadovautis ir teisingumo, protingumo, sąžiningumo principais (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.5 straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2006; 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-291/2007). Spręsdamas, ar prašoma nustatyti naudojimosi bendru žemės sklypu tvarka atitinka nuosavybės teisių įgyvendinimą ir žemės santykius reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, teismas turi įvertinti aplinkybes, susijusias su bendraturčio esminiu interesu naudotis tam tikra bendro sklypo dalimi bei susiklosčiusiais faktiniais bendraturčių žemės naudojimo santykiais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2006). Taigi, nustatant naudojimosi žemės sklypu tvarką, turi būti vadovaujama racionalumo, patogumo ir faktinio naudojimo kriterijais, kurie išplaukia iš bendrųjų žemės teisinių santykių reguliavimo principų ir yra pripažinti teismų praktikoje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1050/2003). Be to, kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad galimybė nustatyti naudojimosi bendru daiktu tvarką priklauso nuo konkrečioje byloje turinčių reikšmės faktinių aplinkybių (daikto paskirties, savybių, statybos techninių reglamentų ar kitų sąlygų ir pan.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2006; 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-77/2011).

38. Teisėjų kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentu, kad nustatant žemės sklypo naudojimo tvarką svarbią reikšmę turi faktinė, tarp ginčo šalių egzistavusi, naudojimosi tvarka. Teismų praktikoje nurodyta, kad objektyviai egzistuojantis poreikis užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą teismine praktiką orientavo ta kryptimi, jog ginčai dėl bendrosios dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimo klausimų teisme sprendžiami svarbią reikšmę skiriančioms nusistovėjusiomis faktinėms žemės sklypo naudojimo tvarkai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 22 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-291/2007; kt.). Tuo atveju, jeigu faktinė naudojimosi žemės sklypu tvarka tarp bendraturčių yra nusistovėjusi ir ilgalaikė, taip naudojantis žeme kaip bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektu tarp bendraturčių iki tol teisminių ginčų nekilo, šios tvarkos keitimas gali sukelti, priklausomai nuo konkrečių aplinkybių, daugiau negatyvių negu pozityvių padarinių, pvz., esamos mini infrastruktūros (sodų, daržų, želdinių, tvorų, mašinų stovėjimo vietų ir kt.) keitimą. Dėl to, galiojant rungimosi ir dispozityvumo principams, šaliai, inicijuojančiai ginčą teisme, tenka pareiga pateikti tokią naudojimosi bendru daiktu tvarkos nustatymo ir (ar) pakeitimo projektą, kuris atitiktų racionalumo ir patogumo kriterijus ir mažiausiai turėtų įtakos tarp šalių nusistovėjusiai naudojimosi tvarkai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2011; 2019 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367-695/2019, 23 punktas).
39. Nors kasaciniame skunde teigiama, kad teismai neatsižvelgė į susiklosčiusią faktinę ginčo žemės sklypo naudojimo tvarką, tačiau teisėjų kolegija pažymi, kad bylą nagrinėję teismai, remdamiesi aplinkybėmis, nustatytomis įsiteisėjusiais teismų sprendimais (prejudicinėmis aplinkybėmis), konstatavo, jog nagrinėjamu atveju tarp šalių nebuvo susiklosčiusi faktinė naudojimosi žemės sklypu tvarka. Taigi nagrinėjamu atveju kyla klausimas, ar gali būti pripažįstama, kad šiuo atveju tarp ginčo šalių buvo susiklosčiusi faktinė žemės sklypo naudojimo tvarka.
40. Byloje nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo 2015 m. vasario 6 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2A-631-160/2015, kuriuo buvo pripažinta, jog T. O. buvo parduota 915 kv. m žemės dalis, nors jis turėjo teisę pirkti tik 700 kv. m žemės dalį, konstatuota, jog, ieškovui įsigijus (privatizavus) žemės sklypo dalį, žemės naudojimosi sklypu tvarka nebuvo nustatyta ir nėra pagrindo daryti išvadą, kad T. O. nusipirko konkrečią atidalytą žemės sklypo dalį.
41. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 22 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-5327-684/2014 buvo vertinti iš esmės analogiški ieškovo argumentai, ar būtent šiuo M1:500 planu ir buvo nustatyta konkreči žemės sklypo naudojimo tvarka. Teismas nusprendė, kad visų minėtų valstybinės žemės pirkimo–pardavimo sutarčių dalis – Žemės sklypo planas M1:500, tačiau nė vienoje iš sutarčių nėra nurodyta, kad minėto plano pagrindu yra nustatoma bendraturčių naudojimosi sklypu tvarka. Iš į bylą pateiktų rašytinių įrodymų daryta išvada, kad tokia tvarka nebuvo nustatyta ir iki žemės sklypų išpirkimo. Jokia naudojimosi žemės sklypu tvarka nėra registruota Nekilnojamojo turto registre. Teismas vertino aplinkybę, kad ieškovas įsigijo idealiąją žemės sklypo dalį, bet naudojosi konkrečia žemės sklypo dalimi nuo 1999 metų, tačiau iš pateiktų rašytinių įrodymų nusprendė, kad tarp bendraturčių nuolat kildavo ginčų dėl bendrosios nuosavybės naudojimo. Dėl to daryta išvada, kad spręsti, jog tarp žemės sklypo bendraturčių susiklostė faktinė žemės sklypo naudojimo tvarka, nėra pagrindo.
42. Bylą nagrinėję teismai, vadovaudamiesi įrodymų vertinimo taisyklėmis, nusprendė, jog aplinkybė, kad žemės sklypo planas M1:500 nebuvo pagrindas, kuriuo būtų buvusi nustatyta bendraturčių naudojimosi sklypu tvarka, patvirtinta įsiteisėjusiais teismų procesiniais sprendimais. Kadangi ši faktinė aplinkybė buvo bylos Nr. 2-5327-684/2014 įrodinėjimo dalyko dalis, teismas ją pripažino prejudiciniu faktu nagrinėjamoje byloje. O tai lemia, kad nepagrįstais laikytini kasacinio skundo argumentai, jog žemės sklypo pirkimo–pardavimo aplinkybės bei dokumentai patvirtina faktinį naudojimosi tvarkos tarp bendraturčių nustatymą jau turto įsigijimo momentu. Teisėjų kolegija papildomai pažymi, kad ieškovas kasaciniu skundu neteikia argumentų dėl netinkamo proceso teisės normų, reglamentuojančių prejudicinius faktus, aiškinimo ir taikymo.

Dėl kitų kasacinio skundo argumentų, bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

43. Kiti kasacinio skundo argumentai, atsižvelgiant į jų esmę, neturi teisinės reikšmės procesiniam rezultatui byloje, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.
44. Teisėjų kolegija, apibendrinama išdėstytus argumentus, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje tinkamai aiškino ir taikė teisės normas, reglamentuojančias ieškinių tapatumą, civilinės bylos nutraukimo pagrindą – jeigu yra įsiteisėjusi teismo nutartis, priimta dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, taip pat dėl faktinės žemės sklypo naudojimosi tvarkos buvimo nagrinėjamu atveju, todėl naikinti skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį remiantis kasacinio skundo argumentais nėra teisinio pagrindo (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 3 dalis).
45. Šaliai, kurios naudai priimtas teismo sprendimas, jos turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas priteisiamas iš kitos šalies (CPK 93 straipsnio 1 dalis). Netenkinant ieškovo kasacinio skundo, jo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas nepriteisinas. Tačiau, netenkinus ieškovo kasacinio skundo, teisę į kasaciniame procese patirtų išlaidų atlyginimą įgijo atsakovai.
46. Atsakovai pateikė įrodymus, pagrindžiančius kasaciniame teisme patirtas 2420 Eur bylinėjimosi išlaidas (už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą). Prašomas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimas nevirsija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 ir Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalių dydžių 7, 8.14 punktuose nurodyto dydžio. Bylinėjimosi išlaidų realumą, pagrįstumą pagrindžiantys dokumentai teismui pateikti. Atsižvelgiant į tai, šias išlaidas apmokėjusiam atsakovui A. P. iš ieškovo T. O. priteisinas bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas.

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. gegužės 11 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti atsakovui A. P.(a. k. (duomenys neskelbtini) iš ieškovo T. O. (a. k. (duomenys neskelbtini) 2420 (dviejų tūkstančių keturių šimtų dvidešimt) Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Danguolė Bublienė

Virgilijus Grabinskas

Egidija Tamošiūnienė